

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๓๑

สายทางสู่วิมุตติ

ผู้มาศึกษาถ้ามาด้วยความตั้งใจจริงตั้งใจแน่วแน่ที่มา การจดจำทั้งทางหูทางตาที่ได้เห็นได้ยินก็จำได้ง่าย และมีที่เก็บในสิ่งที่ได้เห็นได้ยินแล้วคือที่เก็บได้แก่ใจ ใจถ้ามีความสนใจย่อมเก็บได้ง่าย เก็บไว้ได้อย่างลึกซึ้งและนำออกมาเป็นคติเครื่องสอนตนอยู่เรื่อยไป ในบรรดาศาสนธรรมที่ครูบาอาจารย์ท่านพาดำเนินและเทศนาว่าทำให้เราได้ยินได้ฟัง เพราะไม่รู้ว่าไหลไปไหน เนื่องจากจิตมีความจดจ่อต่อเนือง ที่จะได้ยินได้ฟังจากอรรถธรรมของท่าน และเพื่อนฝูงที่ได้สัมผัสสัมพันธ์ในข้อวัตรปฏิบัติต่างๆ เมื่อใจมีความจดจ่อย่อมจะได้เป็นคติฝังลงลึกภายในจิตใจ นำไปใช้ได้ตลอดเวลา แม้จะพราวจากครูจากอาจารย์เพื่อนฝูงไป หลักธรรมวินัยที่ตนได้ศึกษาปฏิบัติกับครูกับอาจารย์ย่อมเป็นเครื่องยึดเครื่องถือเครื่องปฏิบัติได้เป็นอย่างดี ไปอยู่ในสถานที่ใดก็ปฏิบัติแบบคงเส้นคงวาหนาแน่นอยู่ตลอดเวลาไป

ไม่ใช่มาอยู่กับท่านแล้วถึงจะมีความตั้งใจออกตั้งใจ พอจากท่านไปแล้วก็เหลวไหลหาสาระไม่ได้ อย่างนี้ไม่เป็นประโยชน์อะไร ดังที่รู้ๆ เห็นๆ กันอยู่นี้มักจะเป็นดังที่กล่าวมานี้แทบทั้งนั้น ไม่เช่นนั้นพระเถระมีเท่าไรที่ไปศึกษาอบรมกับพ่อแม่ครูอาจารย์มั่นของเรา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปฏิบัติถูกต้องแม่นยำที่สุดทั้งด้านวินัยและด้านธรรมะ ตลอดการนำออกเทศนาว่า การแก้บรรดาลูกศิษย์ที่ไปอบรม ไม่มีเคล็ดเคลื่อนจากหลักความจริงเลยแม้แต่น้อย ถ้าผู้ตั้งใจประพฤติปฏิบัติหรือศึกษาเพื่อหลักของจิตใจจริง ๆ แล้ว ย่อมจะยึดได้เป็นลำดับลำดับ

การปฏิบัติตนก็ปฏิบัติด้วยความสนใจไม่วอกแวกคลอนแคลน เพราะไม่มีที่สงสัย เนื่องจากทางดำเนินเพื่อเข้าสู่ธรรมทั้งหลาย ที่เรียกว่ามรรคผลนิพพานสำหรับผู้ปฏิบัติ นั้น ท่านเปิดโล่งไว้แล้ว ศาสนธรรมก็เปิดโล่งไว้แล้ว และครูบาอาจารย์ยังมาบอกเบิกให้เห็นได้อย่างชัดเจนอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเพียงก้าวเดินตามสายทางที่ท่านอบรมสั่งสอนซึ่งเปิดกว้างไว้แล้วนั้น ก็น่าจะไม่มีข้อข้องใจสงสัย ควรจะได้ปฏิบัติเต็มเม็ดเต็มหน่วยภายในจิตใจ ด้วยความอุตสาหะพยายามไม่ลดละท้อถอย ผลจะพึงปรากฏขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้นทางคือเริ่มการปฏิบัติ จนกระทั่งถึงปลายทางวิมุตติหลุดพ้นซึ่งไปจากทางดำเนินที่ท่านสอนไว้ และครูบาอาจารย์นำมาบอกเบิกให้เราได้เห็นอย่างชัดเจนไม่มีที่ใดที่จะข้องใจสงสัย ผู้ปฏิบัติทั้งหลายก็ย่อมจะตัดดวงเอาจมรรคเอาผลได้เช่นเดียวกับครั้งพุทธกาลที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ และสาวกทั้งหลายท่านพา

ดำเนิน เพราะครูบาอาจารย์ที่กล่าวมานี้ เป็นครูบาอาจารย์ระดับพระสาวกทั้งหลายนั่นเอง คือพ่อแม่ครูอาจารย์นั้น เป็นที่ลงใจหาที่สงสัยไม่ได้ในการแนะนำสั่งสอนของท่าน

ใครจะว่าบ้างก็ตาม เรายิ่งถึงใจขนาดนั้น เมื่อนำมาปฏิบัติแล้วก็เป็นที่ให้ถึงใจทุกอย่าง เริ่มไปตั้งแต่การปฏิบัติตนเพื่อความเป็นสมาธิ ก็เห็นประจักษ์ภายในจิตใจไม่โอ้อวด นำออกมาจากครูจากอาจารย์มาประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นสมบัติของตน ก็เห็นได้โดยลำดับลำดับ จนกระทั่งประจักษ์กับใจในสมาธิ ไม่ว่าขั้นเริ่มแรก ชั้นกลาง ชั้นละเอียดสุดของสมาธิ นี้เกิดจากการประพฤติปฏิบัติจากโอวาทของท่านที่แนะนำสั่งสอน สด ๆ ร้อน ๆ

ถ้าพูดถึงเรื่องปัญญาที่เหมือนกัน ก็เคยได้พูดให้หมู่เพื่อนได้ยินได้ฟังเสมอ ลำพังเราเองไม่เข้าใจเพราะเป็นทางไม่เคยเดิน ติดสมาธิอยู่ที่ปีกก็เคยได้เล่าให้หมู่เพื่อน ฟัง คำว่าติดสมาธิเพราะอะไร เพราะรสชาติแห่งสมาธินั้นเป็นรสชาติที่เหนือรสชาติใด ๆ ซึ่งเราเคยผ่านมา จึงทำให้ติดได้ จนผลสุดท้ายก็จะเอาสมาธิทั้งเพนั้นแลมาเป็นนิพพาน ทั้งเพอีกเช่นเดียวกัน ทั้ง ๆ ที่เป็นไปไม่ได้ เพราะสมาธิเป็นสมาธิ ปัญญาเป็นปัญญา ความหลุดพ้นเพื่อพระนิพพานก็เป็นความหลุดพ้นเพื่อพระนิพพาน ไม่ใช่อันเดียวกัน

นี่ก็คือท่านพ่อแม่ครูอาจารย์นั่นเอง เป็นผู้สับผู้เขกไล่ออกจากสมาธิ อย่างเด็ดอย่างเดี่ยวอย่างเผ็ดอย่างร้อน ถึงเช่นนั้นก็ยังถกยังเถียงท่านได้ ด้วยความสำคัญผิดของตนที่เข้าใจว่าถูก นี่หากไม่ใช่ท่านมาลากมาเข็นออกแล้ว จะจมอยู่นั้นไปถึงไหนก็ไม่ทราบ นี่เป็นยังไง ภูมิของพ่อแม่ครูอาจารย์นั้น เมื่อเรานำมาประพฤติปฏิบัติจากการได้ยินได้ฟังจากท่านเป็นอย่างไร นี่เป็นสิ่งที่ประจักษ์ภายในจิตใจไม่ได้หลงลืมเลย ประหนึ่งว่าประจักษ์อยู่ตลอดเวลาเพราะเป็นสัจจะคือความจริง ฝังใจอย่างลึกซึ้งไม่มีวันลืม

หากท่านไม่รู้ไม่เห็นสิ่งเหล่านี้ ท่านจะแนะนำสั่งสอนหรือดูดำดูขาวกล่าวอย่างจริงจัง อย่างถึงใจขนาดนั้นได้อย่างไร เมื่อปฏิบัติไปรู้เห็นตามที่ท่านแนะนำสั่งสอนยอมราบ ๆ กราบราบ นี่ละเป็นที่ให้ลงใจ จนกระทั่งถึงไปสุดขีดสุดแดนแห่งความประพฤติ และผลเป็นที่ได้รับ ขนาดที่ว่าเราเป็นที่พึงพอใจ ได้มาจากใคร ก็ได้มาจากท่านทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนั้นสงสัยท่านที่ตรงไหน ว่าการแนะนำสั่งสอนไม่ถูกต้องตามหลักศาสนธรรม ที่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านดำเนิน และสั่งสอนโลกมาจนกระทั่งปัจจุบันถ่ายทอดมาถึงครูบาอาจารย์เรา นี้ไม่มีอะไรผิดเพี้ยนกันแม้แต่น้อยเลย นี่แหละเป็นที่ลงใจสำหรับผู้ปฏิบัติที่อาศัยท่านอยู่เป็นอย่างนี้

หากเราทั้งหลายตั้งใจประพฤติปฏิบัติตามที่ท่านแนะนำสั่งสอน อย่างจริงจัง อย่างถึงใจด้วยความเมตตาแล้ว เหตุใดพระเณรเราที่ไปศึกษาอบรมกับท่านเป็นจำนวน

พัน ๆ หมื่น ๆ เราไม่ต้องว่าพัน ๆ ละ เป็นหมื่น ๆ จึงไม่ค่อยปรากฏผลขึ้นกับการปฏิบัติของตน ไปทำอะไรอยู่ หูก็มี ตาก็มีสำหรับเป็นทางไหลซึมเข้าแห่งธรรมทั้งหลายสู่จิตใจแล้วมันไหลไปไหน มันซึมซาบไปไหนถึงไม่ตกค้างภายในจิตใจพอที่จะนำออกมาเป็นข้อปฏิบัติ เพื่อเป็นสารคุณคือสมบัติของตนได้มากนัก สมกับท่านแนะนำสั่งสอนด้วยความเมตตา นี้ฟังดูซิ

มีจำนวนมากเท่าไรพระที่ไปอบรมศึกษากับท่าน ส่วนมากก็ไปอย่างที่ว่านั่นเองไปที่ไหนก็ให้กิเลสห้อมล้อมบีบบังคับไป ฟังก็ฟังด้วยกิเลส คิดอะไรคิดด้วยกิเลส การอยู่กับท่านสัมผัสสัมพันธ์กับท่านดีไปทางกิเลส กิเลสดึงลากไปหามันเสียหมด ไม่ได้เข้าสู่ธรรมสู่ธรรมสู่ร่องรอยที่ท่านแนะนำสั่งสอนนั้นเลย เพราะฉะนั้นจึงเหลว ๆ ไหล ๆ โลเลโลกเลกหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ ไม่สมกับที่ไปศึกษาอบรมกับท่านเป็นจำนวนมากมายเลย นี่ละพิจารณาเอา

ทั้ง ๆ ที่ทางเดินก็เตียนโล่ง ผู้แนะนำให้เดินตามทางที่เตียนโล่งนั้น ท่านก็แนะนำโดยไม่มีทางผิดพลาด จะแยกแยะออกไหนก็เตือน คิดดูซิตั้งแต่ติดในสมาธิท่านยังผลักไสออกไป ออกไปอย่างเลยเถิดทางปัญญา พิจารณาจนกระทั่งถึงขั้นที่ว่าจะไม่ยอมหลับนอนทั้งวันทั้งคืน มีแต่การต่อสู้กิเลสประเภทต่าง ๆ ด้วยปัญญา อันเป็นเรื่องเลยเถิดโดยเจ้าตัวไม่รู้ ท่านก็บอกท่านก็หักห้าม ท่านก็เบรกให้ นั้น ใครจะเกินท่านในสมัยปัจจุบันนี้ นี่ละท่านบอกท่านแนะนำทางเดินเพื่อมรรคผลนิพพาน หยุดตรงไหนท่านก็บอก ปลีกตรงไหนท่านก็บอก

ความไม่รู้จักประมาณนั้นก็คือความผิดในการดำเนิน ความติดอยู่ในสมาธิหยุดอยู่ในสมาธิไม่ยอมก้าวเดินทางปัญญา นั่นก็คือความผิดอีกประเภทหนึ่งคือไม่ก้าวเดินนี้ท่านสอนไว้ทุกแง่ทุกมุม หากเราตั้งใจประพฤติปฏิบัติด้วยความสนใจจริง ๆ สมกับไปศึกษาอบรมกับท่านแล้ว ตรงไหนที่จะเป็นที่ตำหนิตเตียนท่านว่าเราดำเนินไม่ถูก เพราะโอวาทท่านไม่ถูกต้องแม่นยำ มีที่ตรงไหน นอกจากกิเลสมันคอยแบ่งสันปันส่วนหรือบีบบังคับกินอยู่กับความเพียรของเราไปโดยลำดับลำดับไม่มีละเว้นเลยเท่านั้น เราจึงไม่เห็นอรรถเห็นธรรม

กิเลสมันแทรกอย่างไร แทรกหัวใจคน ก็มันฝังอยู่ในหัวใจแล้ว ไม่จำเป็นจะต้องแทรก มีแต่กลิ่นเอา ๆ เท่านั้น ความโลภฝังใจมานานเท่าไร ความโกรธ ความหลง ฝังใจมานานเท่าไร รากแก้วคืออวิชชาฝังใจมานานเท่าไร นี่แหละบ้านเรือนสถานที่อยู่หรือสถานที่ซบถล่มบ่ารุงบ่าเรอ สถานที่ซบถายของมัน ได้แก่ ใจของเรา ๆ ท่าน ๆ นี้แล ไม่ต้องพูดไปถึงใจสัตว์ทั้งหลาย พูดเฉพาะใจของเราผู้ปฏิบัติซึ่งได้ไปอาศัยครูบาอาจารย์แล้วมาดำเนิน ด้วยการแบ่งสันปันส่วนให้กิเลส หรือกิเลสมาแบ่งสันปันส่วนเอาเสีย

หมด หรือบิบบังคับเอาไปเสียหมด ไม่มีสิ่งใดปรากฏว่าเป็นมรรคเป็นผลเป็นสมาธิเป็น ปัญญาวิมุตติหลุดพ้นในหัวใจของเราเลย ก็เพราะเหตุดังที่กล่าวมานี้แล

ฟังก็ฟังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย เมื่อฟังไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย อะไรจะเข้าใจ นอกจากกิเลส ความไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยก็คือความไม่ตั้งใจ นั่นก็เป็นกิเลสประเภทหนึ่ง ความไม่พิจารณาพิจารณา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลส ความสุขเอาเผากิน ล้วนแล้วแต่กิเลส มีแต่เรื่องกิเลสมันแบ่งสันปันส่วนเอาหมด ธรรมะมีอยู่ที่ตรงไหน การต่อสู้กับสิ่งที่ขัดขืนเราคือกิเลส เราต่อสู้เป็นอย่างไรบ้าง ต่อสู้วิธีใดบ้าง หนักเบาเพียงไรขนาดไหน พอให้เกิดความปลื้มปิติยินดีในตัวเองว่าได้ต่อสู้กับกิเลส จนถึงกับได้รับชัยชนะเป็นลำดับลำดับกันมีบ้างที่ตรงไหน มันไม่ค่อยเห็นไม่ค่อยเจอ

มีแต่เรื่องของกิเลสทำงานอยู่ โดยเจ้าตัวก็ภาคภูมิใจว่าได้ทำความพากเพียร ไม่ทราบว่าการพากเพียรนั้นพากเพียรอย่างไร นี่ซิมันถึงไม่เป็นทำเป็นทางทั้งๆ ที่เคยได้ไปศึกษาอบรมจากครูบาอาจารย์องค์เอกมาถึงขนาดนั้นแล้ว ยังไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรกัน นี่ก็สืบทอดกันมา เกี่ยวโยงกันมาถึงเราเวลานี้ เพราะเคยได้ยินได้ฟัง เคยได้อยู่กับ ท่าน เห็นเหตุการณ์เหล่านี้มาแล้ว ไม่ใช่ไม่เห็น จึงได้นำเหตุการณ์เหล่านี้มาคลี่คลายให้เพื่อนฝูงทั้งหลายได้ยินได้ฟัง เพื่อเป็นคติเครื่องเตือนใจ ว่าอย่าให้เป็นอย่างนั้นในหัวใจของเราผู้ต้องการมรรคผลนิพพาน ต้องเด็ดต้องเดี่ยว ต้องอาจต้องหาญ ต้องเป็นผู้สนใจใคร่ต่ออรรถต่อธรรมจริงๆ เพราะสิ่งทั้งหลายที่เราเคยเกี่ยวข้องพัวพันหรือจมกับมันนั้น ไม่ใช่สิ่งประเสริฐเลิศเลออะไร เราทำไมจึงต้องติดต้องพันไม่มีวันอึดพอ แม้ขณะมา ฟังเทศน์ฟังธรรม หรือขณะที่มาอยู่กับครูกับอาจารย์ก็ไม่พ้นที่มันจะตามมาคิดดอกเบีย มาคิดผลประโยชน์ของมันจนได้ในอิริยาบถต่างๆ ของผู้มาศึกษา นี่ละเป็นที่น่าสลดสังเวชใจมากที่สุดทีเดียว

การเห็นโทษของกิเลส ต้องปฏิบัติธรรมเข้าไปให้เห็นกันซิ เพียงคาดเฉยๆ คาดโทษของกิเลสตัวใดก็ตามชนิดใดก็ตาม เพียงความคาดมันไม่ประจักษ์ มันไม่ได้เห็นโทษอย่างถนัดชัดเจนภายในจิตใจ ต้องเอาธรรมเข้าแทรกเข้าแซง เอาธรรมเข้าส่องซิจิตพุ่งช่านรำคาญเอาอะไรเข้าส่อง เอาอะไรเข้าหักห้ามต้านทานกัน พอจะเกิดผลขึ้นมาเป็นความสงบ ต้องเอาความเพียร เฉพาะอย่างยิ่งสติเป็นของสำคัญกำกับการภาวนาของตน จะภาวนาอิริยาบถใดก็ตาม ธรรมบทใดก็ตาม สติต้องติดแน่นอยู่กับภาวนาบทนั้นๆ อย่างเอาจริงเอาจัง ดูเหตุดูผลดูต้นดูปลาย ดูที่เกิดที่แสดงตัวของกิเลส มันแสดงออกตรงไหน ความคิดความปรุงมันออกไปจากอะไร ออกไปสู่อารมณ์อะไร มันถึงได้ให้เกิดความพุ่งช่านรำคาญ และเกิดความทุกข์ทรมานใจตลอดมาจนกระทั่งบัดนี้ แล้วจะเอาอะไรเป็นเครื่องหักห้าม ดูให้ดี ดูให้ดี

การภาวนาสติเป็นของสำคัญ จ่อลงไป ตกลงไป หากจะใช้ปัญญาทำให้ใช้ในวงสติ
ครอบงำนั้นแล อย่าไปใช้แบบโลเลโลกเลก แล้วกลายเป็นสัญญาอารมณ์ เลยกลายเป็น
โลกไปอีก เป็นกิเลสไปอีกโดยไม่รู้ตัว นี่มันเป็นไปได้อย่างนั้น นี่วิธีการที่เราจะทราบ
เรื่องโทษของกิเลส ต้องทราบตั้งแต่เริ่มต้น คือความฟุ้งซ่านก็เป็นกิเลส จะเป็นอะไรไม่
เป็นกิเลส และการหักห้ามจิตใจที่กิเลสผลักดันออกมาให้คิดฟุ้งซ่านนั้นด้วยสติโดยบท
ภาวนา เอาจริงเอาจัง แล้วเราจะปรากฏเป็นความสงบขึ้นมา นั่นแหละเมื่อเห็นความ
สงบแล้วก็เห็นธรรมชาติหนึ่ง ที่จะส่องเห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านของกิเลสที่พาให้
เป็นไป นี้อย่างนี้มันถึงจะเห็นโทษ

ถ้าไม่มีเครื่องวัดเครื่องตวงกันแล้ว คาดเฉยๆ อย่างไม่เห็นเพียงสัญญาอารมณ์
แล้วก็จมลงไปหากิเลสอีก ให้มันเหยียบย่ำทำลายอีกตลอดไปนั่นเอง ไม่มีวันใดที่จะ
หลุดพ้นจากกิเลสทั้งหลายได้ ถ้าไม่เห็นภายในจิตใจดังที่กล่าวมาแล้วนี้ จะไม่มีเครื่อง
วัดเครื่องตวงกันเลย และจะไม่มีเครื่องทดสอบกันในวาระต่อไปแห่งธรรมทั้งหลายได้
อีก ต้องได้ใช้ความพิจารณา

ในขั้นเริ่มแรกเอาความสงบเย็นใจ ด้วยการเอาจริงเอาจังในการภาวนา วัดตวง
กับความฟุ้งซ่านว่าผลที่เกิดขึ้นเป็นอย่างไร ความฟุ้งซ่านยังผลให้เกิดขึ้นคือความเป็น
ทุกข์ภายในจิตใจ ความสงบยังผลให้เกิดขึ้นเป็นความสุขภายในจิตใจ นี่เพียงพอนี้ก็
ทราบพอเป็นต้นทางแล้ว จากนั้นก็ทำความสงบให้มากขึ้น เพราะได้เห็นคุณค่าแห่ง
ความสงบ และได้เห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านรำคาญถึงกับเป็นทุกข์ขึ้นมาให้เห็น
ประจักษ์ เป็นเครื่องเทียบเคียงกันอย่างสดๆ ร้อนๆ ภายในใจดวงเดี่ยวนี่ เมื่อเป็นเช่น
นั้นย่อมมีแก่ใจคนเรา นี่ละเห็นโทษเห็นอย่างนี้

มีเครื่องเทียบเคียงกันถึงจะให้เห็น และถึงจะได้ขยับความพากเพียรและธรรม
ทุกประเภท ในบรรดาที่จะแก้กิเลสหรือถอดถอนกิเลสหรือปราบปรามกิเลส ให้มีขึ้น
ภายในจิตใจของตน ต้องให้เห็นโทษอย่างนี้ก่อนแล้วก็เป็นมาเอง

จากนั้นความสงบเมื่อเห็นคุณค่าแล้วก็จะส่งเสริมให้มากขึ้น ความฟุ้งซ่านได้เห็น
โทษแล้วก็พยายามระงับดับกันลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งมีแต่ความสงบท่วมท้นอยู่ใน
จิตใจ ความฟุ้งซ่านไม่มีเลย นั่นเมื่อถึงเพียงขั้นสมาธิเท่านี้ เราก็ได้เห็นแล้วว่าความฟุ้ง
ซ่านไม่มี เพราะอำนาจของสมาธิเข้าครอบ ครอบบีบบังคับทับหัวมันไว้พูดง่าย ๆ ว่าอย่าง
นั้น นี่แหละเครื่องเทียบเคียงแห่งความเห็นโทษแห่งความเห็นคุณ ระหว่างกิเลสกับ
ธรรม เห็นได้อย่างนี้จากผูปฏิบัติ

การปฏิบัติจึงเป็นธรรมสำคัญมาก ที่จะให้เห็นประจักษ์ทุกสิ่งทุกอย่างภายในตัว
เอง ลำดับต่อไปก็ส่งเสริมความสงบให้มากขึ้น หากค่อยเป็นค่อยไปเองภายในจิตใจนั้น

แหละคนเรา เมื่อได้เห็นชัดเจนประจักษ์ตนแล้ว ย่อมมีแก้ไขที่จะพากเพียร ย่อมมีแก้ไขที่จะต่อสู้ฟันแทงกันไประหว่างกิเลสกับธรรม มีสมถธรรม เป็นต้น มันจะหนักขนาดไหน ความอดทนสำหรับพยายามมีอยู่แล้ว ไม่คำนึงถึงเรื่องความลำบากลำบาก มีแต่จะเอาให้เกิดความสงบมากกว่านี้ จะทำความฟุ้งซ่านรำคาญให้สงบตัวลงไปยุบยอบลงไป จนกระทั่งมีแต่ความสงบราบภายในจิตใจโดยถ่ายเดียวเท่านั้น นี่เป็นทางเดินของผู้เห็นภัยและก้าวเดินไปข้างหน้าไม่ถอยหลัง เพราะสิ่งที่เห็นโทษก็ยิ่งประจักษ์ขึ้นโดยลำดับ ธรรมชาติที่เป็นคุณภายในจิตใจก็ประจักษ์และมีน้ำหนักมากขึ้น ควรแก่การที่จะปราบปรามสิ่งที่เห็นภัยแก่ตนได้เป็นลำดับลำดับไป

ลำดับต่อไปเมื่อจิตมีความสงบ ตามที่เราได้เห็นโทษเห็นคุณดังที่กล่าวมาแล้วนี้ ทางปัญญาท่านก็สอนไว้ ปัญญาเป็นเครื่องคลี่คลายดูกิเลสที่สมาธิครอบหุ้มมันไว้หรือไล่ต้อนเข้ามาสู่ที่จนตรอกจนมุม เช่น ไล่เข้าไปในคอกเหมือนไล่วัวไล่ควาย เอ้า เลือกตัวไหน จะนำออกมาฆ่า คลี่คลายออกมาด้วยปัญญา เมื่อมันเข้าที่จนตรอกแล้วย่อมพิจารณาได้ง่าย นี่ท่านเรียกว่าปัญญา คำว่าปัญญานี้ได้เคยอธิบายให้ท่านผู้ฟังทั้งหลายมากต่อมาก หลายชั้นหลายภูมิ จนสุดความสามารถของการแสดง จึงไม่อยากจะแสดงอะไรมากมายนัก เป็นแต่เพียงว่าเปิดเงื่อนไขของการดำเนิน เพื่อความเห็นโทษเห็นคุณทั้งกิเลสและธรรมไปโดยลำดับในทางปัญญา นี่ละเมื่อปัญญาหยั่งเข้าไปแล้วเป็นอย่างไร จะเห็นโทษของกิเลสที่ละเอียดมากกว่านี้ ๆ โดยลำดับลำดับไป

กิเลสมันแทรกมันซึมมันซึมซาบอยู่ในจุดไหน ๆ ทั้งร่างกายของเรา ทั้งสิ่งภายนอกที่เกี่ยวกับเรา มันเกี่ยวสิ่งเกี่ยวแทรกเกี่ยวยึดเกี่ยวเกาะไว้หมด ถ้าไม่ใช่ปัญญาแล้วจะไม่ทราบเลยว่าอะไรเป็นกิเลส ในร่างกายของเรานี้จุดไหนอวัยวะส่วนใดที่กิเลสไม่ถือว่าเป็นเราเป็นของเราไม่มีไหม ไม่มีเลย ทั้งตัวเลยกิเลสยึดเป็นกรรมสิทธิ์เสียทั้งหมด นี่หนาแน่นไหมกิเลสพิจารณาซิ ถ้าเราไม่ได้ใช้ปัญญาแล้วจะไม่เห็นความซึมซาบของกิเลสที่มีอยู่เต็มสรรพวงค์ร่างกาย จนกระทั่งเข้าถึงจิตใจก็ว่าเป็นใจของเรา เป็นใจเราเป็นของของเรา เต็มไปหมดทั้งร่างกาย พุดง่าย ๆ ทั้งชั้น ๕ และจิตไม่มีช่องว่างตรงไหนพอจะเป็นเกาะเป็นดอนว่ากิเลสมองไม่เห็น กิเลสไม่ยึดไม่ถือ ล้วนแล้วแต่เป็นเรื่องของกิเลสยึดถือกำอำนาจไว้ทั้งนั้น นี่เราจะถอดถอนด้วยวิธีใด ถ้าไม่ใช่ปัญญาแล้วจะมองไม่เห็นเลยในสิ่งเหล่านี้

เพราะฉะนั้นท่านจึงให้คลี่คลายลงไป การคลี่คลายคือการเปิดดูหัวของกิเลสนั่นเอง มันหลบมันซ่อนมันยึดมันถืออยู่ที่ตรงไหน มันยึดมันถือว่าอันไหนสวยอันไหนงาม ธรรมะฟาดเข้าไป ๆ มันสวยที่ไหนมันงามที่ไหน อนิจจัง ทุกขัง อนตตา ครอบหุ้มมันอยู่ มันมาเสกสรรปั้นยอว่าเป็นของสวยของงาม เป็นของจีรังถาวรได้อย่างไร ถ้าไม่ใช่กิเลส

หน้าด้าน หน้าด้านปัญญาที่ฟาดกันลงไปซิ มันจะด้านขนาดไหน กิเลสที่มันจะหน้าด้านขนาดไหน ปัญญาที่ธรรมนี้เคยฆ่ามันแหลกมานานแสนนานแล้ว ตั้งแต่พระพุทธเจ้าองค์ไหนๆ มาถึงปัจจุบันนี้ก็เป็นอย่างเดียวกัน ฆ่ากิเลสประเภทเดียวกัน นี่ละแยกแยะกันอย่างนี้ท่านเรียกว่าปัญญา

คลี่คลายออกหมดในสรรพางค์ร่างกาย เมื่อคลี่คลายครั้งนี้ยังไม่เห็น ครั้งต่อไปๆ อีกหลายตลบตบทวน เหมือนเขาครดนากลับไปกลับมาจนมูลคราดมูลไถแหลกละเอียดแล้วควรแก่การปัดค้านั้นแล เขาก็ปัดค้านี้ก็เหมือนกัน เมื่อปัญญาได้รู้ละเอียดทั่วถึงไปที่ตรงไหนๆ อุปาทานความยึดมั่นถือมั่นจะถอยตัวออกไปๆ จนกระทั่งทั้งร่างกายนี้ถ้าปัญญาได้สอดส่องมองทะลุไปหมด ด้วยความเข้าใจตามหลักความจริงแล้ว อันกิเลสเรื่องปลอมๆ เรื่องความสำคัญมั่นหมาย อันเรื่องความยึดถือปลอมๆ เหล่านั้นมันจะพังไปทั้งนั้น นี่ละปัญญาฆ่ากิเลสท่านฆ่าอย่างนี้

สมาธิฆ่าไม่ได้ ไม่ใช่ปัญญาฆ่าไม่ได้ ผู้ปฏิบัติเท่านั้นจะทราบผู้อื่นไม่ทราบ ใครจะเป็นเทวบุตรเทวดาอินทร์พรหมมาจากไหนก็ตาม ถ้าไม่ดำเนินตามหลักศาสนธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนนี้ ตายทิ้งเปล่าๆ ไม่มีทางทราบได้เลย แม้แต่ผู้เรียนก็เหมือนกันอย่าว่าท่านว่าเราเลย เพียงเรียนกันจำได้หมายรู้เฉยๆ ที่จะไปถอดถอนกิเลส เฉพาะอย่างยิ่งดังที่กล่าวมาแล้วนี้ไม่มีทางที่จะถอนได้ นอกจากภาคปฏิบัติเข้าตะลุมบอนกันด้วยสติด้วยปัญญา ศรัทธา ความเพียรนี้เท่านั้น เราจะเห็นกิเลสทั้งหลายเปิดตัวออกๆ สติปัญญาฟันเข้าไปแหลกแตกกระจายไปหมด ว่าตรงไหนว่าเป็นเราเป็นของเรามันไม่มีมีแต่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เต็มตัวอยู่นี้ สวยตรงไหนงามตรงไหน มีอวัยวะส่วนไหนที่ว่างตามกิเลสเสกสรรปั้นยอ มันไม่มี มีแต่เรื่อง อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อสุภะอสุภังป่าช้า ฝิบเต็มไปหมดทั้งร่างเขาร่างเราตลอดสัตว์ทั้งหลาย มันไม่อายุเหรอที่นี้

เมื่อปัญญาได้เห็นชัดเจนอย่างนั้น ยังจะยึดมั่นถือมั่น ตื้อยึดมั่นถือมั่นอยู่เหรอ มันตื้อไม่ได้ กิเลสตัวไหนก็เถอะ เมื่อถึงขั้นปัญญามีกำลังมากกว่าแล้วฟาดลงไปแหลกแตกกระจายไปหมด เหมือนไฟได้เชื้อปัญญานี้ มีเชื้อคือกิเลสอยู่ตรงไหน ความยึดมั่นถือมั่นความสำคัญของกิเลสอยู่ตรงไหน ปัญญาจะแทรกเข้าไปๆ จนกระทั่งพังทลาย คำว่าพังทลายคือความยึดมั่นถือมั่นความสำคัญต่างๆ ของกิเลสที่เคยฝังจมอยู่ในจิตใจนี้แลเป็นผู้พัง ปัญญาไม่ได้พัง มีความแกล้วกล้าสามารถคล่องตัวไปโดยลำดับลำดา นี่ละท่านฆ่ากิเลสท่านฆ่าอย่างนี้ นี่เรียกว่าปัญญา เป็นทางเดินเพื่อความพ้นทุกข์

เตียนโล่งไปอยู่แล้วพระพุทธเจ้าทรงสอนไว้ด้วยสวากขาตธรรม เตียนโล่งไปหมด ไม่มีที่ต้องติ ไม่มีที่สงสัย ครูบาอาจารย์ก็สอนแบบเดียวกันไม่มีที่สงสัย นี่ละเราพูดถึงเรื่องการพิจารณาทางด้านปัญญานับแต่ร่างกายเข้าไป นอกจากร่างกายแล้วมัน

แทรกอยู่ตรงไหนอีกในชั้นที่ ๕ นั้น แทรกอยู่ตรงไหนสติปัญญาจะหยั่งเข้าไป ทำลายราบไปเหมือนกันหมด นี่ละกิเลสตัวที่มันมาแผ่รัศมีออกมาอีตนั้นถือนี่สำคัญนี่สำคัญนี่ เมื่อถูกทำลายแล้วมันจะถอยตัวเข้าไป ๆ ร่นเข้าไป ๆ จนกระทั่งเข้าถึงจิต นั้น

มันไม่มีที่อยู่มันก็เข้าสู่ป้อมใหญ่คือจิตอวิชชา นั้นเข้าตรงนั้น เมื่อปัญญาเหมือนไฟได้เชื้อแล้วทำไมจะอยู่ได้ละ ทำไมจะนอนใจ มันต้องทะลุกันเข้าไปลูกกลมเข้าไป ๆ จนกระทั่งเผาไหม้หมด แม้จะอยู่ในจิตอวิชชา เป็นจิตอวิชชาก็ตาม ไม่ทนที่จะพังทลายไปได้ ด้วยอำนาจของปัญญาที่คมกล้าสามารถ ท่านเรียกว่ามหาสติมหาปัญญา แล้วหยั่งลงไปละเอียดยิ่งกว่านั้นก็ปัญญาญาณ นี่ละกิเลสพังเพราะอำนาจแห่งธรรมเหล่านี้ที่ท่านก็สอนเอาไว้ นี่ละคือทางพ้นทุกข์

เป็นยังงี้เมื่อถึงขั้นที่ว่าพังทลาย จนกระทั่งถึงอวิชชาแล้ว ถ้ามหาอะไรนิพพาน พระพุทธเจ้าท่านไม่ได้บอกให้ถมทานิพพาน ท่านไม่ได้บอกว่าจะให้ชัดพระนิพพาน ท่านไม่ได้บอกว่าจะให้ทรมานพระนิพพาน ท่านบอกให้ชัดเกลาคจิตใจที่ถูกกิเลสตัวสกปรกมันหุ้มห่อภายในจิตใจ ติให้แตกกระจัดกระจายออกไป นี่ก็เรียกว่าการก้าวเดินเพื่อพระนิพพาน

เมื่อก้าวเดินดังที่กล่าวมาแล้วนี้ สมาธิก็เห็นโทษแห่งกิเลสประเภทหนึ่ง ปัญญา ก็เห็นโทษแห่งกิเลสประเภทนั้น ๆ จนกระทั่งถึงประเภทที่เรียกว่าละเอียดสุด ได้แก่ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ปัญญา ก็ยังทราบเข้าไปหมด เห็นโทษไปหมดทุกสิ่งทุกอย่าง จนกระทั่งถึงสิ่งเหล่านั้นพังทลาย เพราะอำนาจแห่งความเห็นคุณค่าของความละความถอน เบาลงไปโดยลำดับภายในจิตใจ เป็นคู่เคียงกันไปอย่างนี้ นี่ท่านเห็นโทษเห็นเป็นลำดับอย่างนี้

ทำไมความเพียรจะนอนใจอยู่ได้ นอนจมอยู่ได้ นอนไม่ได้ เมื่อได้มีสิ่งเทียบเคียงให้เห็นกันประจักษ์ เห็นโทษของกิเลสประเภทใดก็มีเครื่องเทียบเคียงกัน เห็นคุณค่าด้วยกันไปในเวลานั้น คือเห็นโทษแห่งความฟุ้งซ่านด้วยความสงบ เห็นโทษแห่งความยึดมั่นถือมั่นสำคัญผิดในร่างกายด้วยปัญญา ที่คลี่คลายออกให้รู้แจ้งแทงทะลุไปหมด เห็นโทษแห่งชั้นที่ ๕ ด้วยปัญญาที่คลี่คลายออก ทะลุปรุโปร่งเข้าไป จนกระทั่งถึงแม้ อวิชชาจะละเอียดแสนละเอียดลออนขนาดไหนก็ตาม ความหลุดพ้นยังเป็นความละเอียดยิ่งกว่านั้น ปัญญาเพื่อความหลุดพ้นยิ่งละเอียดยิ่งกว่านั้น ทำไมจะไปเห็นอวิชชาเป็นเทวบุตรเทวดาหรือยิ่งกว่าพระนิพพานไปได้ มันก็พังจนได้นั้นแหละ

นี่ละทางเดินเพื่อพระนิพพานท่านเดินอย่างนี้ผู้ปฏิบัติ เห็นอย่างนี้ เห็นโทษเห็นคุณค่า ๆ หนักเข้าไป เห็นโทษที่แรกก็ไม่เห็นมาก เห็นคุณค่าก็ยังไม่มาก แล้วเห็นโทษมากขึ้น เห็นคุณค่ามากขึ้น ความเพียรมากขึ้น เห็นโทษของกิเลสแม้ที่ละเอียดลออนขนาดไหนก็ยิ่ง

เห็นโทษมันมาก แล้วก็ยิ่งสั่งสมสติปัญญาเข้าให้มาก คมกล้าจนสามารถพังอวิชาแตก กระจัดกระจายไปแล้ว นั่นแหละเป็นยังไงที่นี้ นี่ละท่านว่าความเพียรอัตโนมัติเป็นอย่างนั้น ถอยไม่ได้เมื่อถึงขั้นถอยไม่ได้แล้ว หากมีสำหรับผู้ปฏิบัติ ใครไม่เป็นไม่รู้ ให้ผู้ เป็นนั้นแหละเห็นโทษ ก็ให้เราผู้ปฏิบัตินั้นแหละ จะเห็นโทษเห็นคุณแห่งธรรมทั้งหลายก็ผู้ ปฏิบัตินั้นแหละเป็นผู้เห็น ละโทษบำเพ็ญคุณส่งเสริมคุณ ก็คือผู้ปฏิบัตินั้นแหละ จนกระทั่ง ละได้หมดโดยสิ้นเชิง เพราะอำนาจแห่งสติปัญญา ศรัทธาความเพียรที่หมั่นตัวเป็น เกลียวเข้าไปสู่จุดเดียวกัน จนกิเลสทั้งหลายก็คือผู้ปฏิบัตินั้นแหละ นั่น หายสงสัยก็คือผู้ ปฏิบัติ

ธรรมที่กล่าวมาเหล่านี้อยู่ที่ไหน ครูบาอาจารย์ท่านได้แนะนำสั่งสอนไว้ทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว พวกเราไปโลเลโลกเล่ห์หลบลับตาอยู่ที่ไหน จึงไม่สนใจที่จะฟัง สนใจที่จะประพฤติปฏิบัติ สนใจที่จะยึดเอาข้อวัตรปฏิบัติของท่านมาเพื่อปฏิบัติให้เป็นคุณสมบัติ ธรรมสมบัติ สมาธิสมบัติ ปัญญาสมบัติ นิพพานสมบัติขึ้นที่ใจของเราได้เหมือนครั้ง พุทธกาลละ เป็นเพราะอะไร ถ้าไม่ใช่เพราะกิเลสตัวหนาๆ มันเหยียบย่ำทำลายอยู่ ตลอดเวลา เหมือนกับเรานี้ถูกจองจำไปหมดในอริยาบถต่างๆ ตลอดความคิดความ ประจุกองจำด้วยกิเลสทั้งนั้น จึงไม่ได้คิดอรรถกถาธรรมโดยอัตโนมัติ ไม่ได้คิดอรรถ กถาธรรมด้วยความเต็มอกเต็มใจ ในการประกอบความพากเพียรเพื่ออรรถเพื่อธรรมทั้ง หลาย เป็นเพราะเหตุนี้เอง ให้ท่านทั้งหลายได้ทราบเสีย

ถ้ายังไม่ทราบให้ทราบ ว่ากิเลสมันแทรกอยู่ยังไงเวลานี้ ความเพียรของเรามันถึง ก้าวเดินไม่ได้ ก้าวเดินได้ยังไง เราไม่เห็นโทษของกิเลส เราไม่เห็นเรื่องของกิเลสที่มัน แทรกอยู่นั้น มันยึดมันรั้งเราไว้ มันขัดแย้งขัดขาคติหุติตาเราไว้ไม่ให้เห็นความจริง ให้ เห็นแต่ความจอมปลอมของมัน มีดมืดปิดตา หูหนวกตาบอดอยู่อย่างนั้นตลอดมาตั้ง กัปไหนกัลป์ใด

มาศึกษาอบรมกับครูบาอาจารย์ก็ยังหลบลับตาอยู่อย่างนั้น ไม่ได้ถือเป็น หลักเป็นเกณฑ์ แล้วจะเอาอะไรไปเป็นสารคุณภายในตัวของเรา พิจารณาผู้ปฏิบัติทั้ง หลาย ทำไมมันถึงเหลวไหลๆ พระเณรที่ได้ไปอบรมศึกษากับครูบาอาจารย์เฉพาะอย่าง ยิ่งพ่อแม่ครูอาจารย์มัน แม่่นยาที่สุด เอกที่เดียว เหตุใดมันถึงเถลไถลไปได้ นี่ละถ้าไม่ ใช่เป็นเพราะกิเลสตัวมันหนาแน่นโดยที่เราไม่รู้สึกรู้ว่ามันหนาแน่นอยู่ภายในจิตใจ จุกตอก ออกจากทางเดินที่ท่านสอนโดยถูกต้องแล้วนั้นจะเป็นอะไรไป

ธรรมท่านไม่ได้จุกตอกออกจากทาง กิเลสต่างหากเป็นผู้จุกตอกออกจากทางที่ ท่านแนะนำสั่งสอนโดยถูกต้องแล้วนั้น มันจึงไม่ได้รู้ได้เห็นอะไร ไปอยู่กับครูบาอาจารย์ ก็เหมือนทัพไฟไปขวางหม้อขวางแกงอยู่นั้นแหละ มันไม่ได้เข้าถึงลิ้นถึงปากได้ มีแต่

ทัพพีขวางหม้ออยู่ตลอด ไปฟังก็มีแต่กิเลสไปขวางอรรถวาทธรรมอยู่ ได้ยินก็ขวาง ได้ฟังก็ขวาง อะไร ๆ ก็ขวาง แต่ภูมิใจว่าตนได้ไปศึกษาจากครูจากอาจารย์ แล้วก็มาเยอหยิ่งจองหองพองตัวโอ้อ่า ว่าตนนี้เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์นั้น ๆ ปรากฏชื่อลือนาม เลยได้แต่ชื่อได้แต่ความสำคัญมันหมายความว่าทะนงตัวออกไป ซึ่งเป็นเรื่องของกิเลสเอาไปจ่ายตลาดอีก นั่นเห็นไหมเรื่องกิเลสมันสลับซับซ้อน เป็นยังไงบ้าง ดูซิ ฟังซิ นี่ละเรื่องมันเป็นอย่างนั้น

มันเป็นธรรมที่โหดความเป็นเช่นนั้น มันก็คือกิเลสทั้งเพนั่นเอง เขาไม่ศึกษาอบรมเขายังไม่ได้มีความทะนงเหมือนอย่างเราที่ไปศึกษา ก็ไปสั่งสมกิเลสละชิ ไม่ได้ไปสั่งสมอรรถสั่งสมธรรม พอที่จะเห็นเนื้อเห็นหนังตามความเป็นจริงของตน อันจะเป็นทางเดินเข้าไปสู่อรรถธรรมแม้แต่น้อยเลย นี่ละผู้ปฏิบัติที่ไปศึกษากับครูบาอาจารย์แล้วได้แต่ชื่อแต่นามมา แล้วก็มาปฏิบัติหาหลักหาเกณฑ์ไม่ได้ ท่านพาดำเนินยังไงก็ไม่ทำ ชี้เกียจชี้คร้านคืออะไรมันไม่รู้ มีแต่ความอยากชี้เกียจชี้คร้าน มีแต่ความท้อแท้อ่อนแอว่าเป็นความสะดวกสบาย มันสะดวกสบายอยู่ในเรือนจำที่ถูกคุมขังด้วยอำนาจของกิเลสบีบบังคับอยู่เท่านั้น มันเป็นสุขอะไร

ความสุขในเรือนจำพิจารณาซิ นี่ความสุข สุขเพราะอำนาจแห่งกิเลสมันบีบบังคับ ให้ความสะดวกเพียงนิดหน่อยๆ เพื่อให้เราหลงลุ่มจมไปตามมัน มันเป็นของที่ประเสริฐเลิศเลออะไร สิ่งเหล่านี้มันเคยครองหัวใจเรามากเท่าไร เราเคยปฏิบัติตามมันมากเท่าไร ได้ความวิเศษวิโสอะไร นอกจากการต่อสู้กับกิเลสเท่านั้น ดังที่พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายท่านดำเนิน ไม่อย่างนั้นท่านจะสอนหรือว่า วิริยธรรม ชั้นดีธรรม อดทนก็ทนต่อการต่อสู้กิเลส เพียรก็เพียรฆ่ากิเลส เพียรชำระกิเลส สติปัญญา ก็เพื่อชำระกิเลส เพื่อฆ่ากิเลส นั่นท่านนำมาใช้ ท่านไม่ได้นอนจมอยู่เหมือนอย่างเรา เป็นยังไงพิจารณาซิ

เมื่อความเพียรก็ไม่มี ความอุตสาหะพยายามก็ไม่มี เรียกว่าเพียรได้ยังไง เรียกว่าปฏิบัติได้ยังไง สติปัญญาที่ไม่มีจะหาความฉลาดที่ตรงไหน เพียงแต่มาอยู่สำนักของครูบาอาจารย์แล้วก็เอาชื่อเอานามไปยังนั้นมันวิเศษที่ตรงไหน เราคิดดูซิ ทัพพีมันระคนอยู่กับแกงทั้งวันทั้งคืนมันได้ความวิเศษวิโสอะไร นี่ลักษณะทัพพี การไปอยู่กับครูบาอาจารย์แบบลักษณะทัพพีขวางหม้อนี้เป็นประโยชน์อะไร เราพิจารณาซิ มันไม่มีประโยชน์อะไรเลย

นี่ก็เหมือนกัน ที่มาศึกษาอบรมอยู่กับเราเวลานี้ ก็จะไม่พ้นจากความเป็นอย่างนี้ไป เพราะเราได้เห็นมาแล้ว อิดหนาระอาใจ จะว่าเข็ดหลาบก็เข็ดหลาบ แต่หมู่เพื่อนก็หลั่งไหลมาๆ อย่างนี้จะให้ทำยังไง สอนแล้วน่าจะเอาไปเป็นหลักเป็นเกณฑ์เพื่อไป

ประพฤติปฏิบัติให้เป็นสมบัติของตนขึ้นมาภายในจิตใจ เช่น สมาธิสมบัติ ปัญญาสมบัติ เป็นต้น มันก็ไม่มีอะไรที่ปรากฏวิเวกบ้างเลยนี้ทำยังไง มีแต่ความซี้เกียจซี้คร้าน มาแบบไหนก็ไปแบบนั้น มาแบบไหนก็อยู่แบบนั้น แล้วไปแบบนั้น แบบกิเลสจงจำไป กิเลสบีบหัวใจไป ไม่มีธรรมเป็นเครื่องกำจัดกิเลสออกจากหัวใจ ว่าเวลามานั้นนะมาด้วยความโง่งงเท่าตุ่น เวลาอยู่ที่อยู่ด้วยการประพฤติปฏิบัติกำจัดความโง่งงนั้น ไปก็ไปด้วยความสง่าผ่าเผย ทรงอรรถทรงธรรม ตั้งแต่สมาธิ ปัญญา จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น มันเป็นไปได้ไหมอย่างนั้น ถ้าเราไม่ได้ตั้งอกตั้งใจจริง ๆ

นี่มันมาแบบนั้นไปแบบนั้นนะ มากี่โง่ อยู่ก็โง่ ไปก็โง่ แยกแต่กิเลสทับหัวอยู่ก็ยังไม่รู้ว่าหนักอยู่หรือ พระพุทธเจ้าและสาวกทั้งหลายล้วนแต่จอมปราชญ์ท่านเห็นหมด สิ่งเหล่านี้เป็นของหนักที่สุดไม่มีอะไรหนักเกินกิเลส ความโลภก็หนัก ความโกรธก็หนัก ความหลงก็หนัก เมื่อมันได้แสดงตัวอะไรออกมายิ่งหนักมาก ๆ แสดงฤทธิ์เดชออกมากระทบกระเทือนตนแล้วก็กระทบกระเทือนผู้อื่น ทำโลกให้ฉิบหายได้เพราะกิเลสนี้เอง

ธรรมะท่านทำโลกให้ฉิบหายที่ตรงไหน ไม่เคยมีเลย มีแต่กิเลสทั้งนั้น ความโลภเป็นยังไงเวลาเกิดขึ้นมา มันทำโลกให้เจริญอย่างไรบ้าง มีแต่ความเห็นแก่ตัว ความโลภมากกับความเห็นแก่ตัว ความตระหนี่ถี่เหนียว ความเข้าใครไม่ได้ นี่ก็คือความโลภนั่นเอง มันออกไปจากไหน ความโกรธก็เหมือนกันฆ่าฟันกันแหลกเหลวไปหมด โลกหาความสุขความสบายจากการฆ่าฟันกันมีที่ไหน แต่กิเลสมันทำได้อย่างองอาจกล้าหาญอย่างสบายจะว่าไง ดีไหมกิเลส สิ่งเหล่านี้เคยจมอยู่ในหัวใจเรามานานสักเท่าไร ทำไมจึงไม่เห็นโทษของมันแล้วกำจัดปิดเป่าออกไป นี่ละเรื่องของกิเลสมันหนักอย่างนี้เอง

ภูเขาใครไปแบกมัน ดินทั้งแผ่นดินขนาดไหนใครไปรื้อน้ำหนักของมัน เพราะไม่ได้แบกได้หาม แต่กิเลสนี้แบกอยู่ทุกวันทุกคืนยืนเดินนั่งนอน สัมผัสสัมพันธ์ฟังอะไรก็ตาม ทางตา หู จมูก ลิ้น กายต้องได้แบกๆ ทั้งนั้น รักก็แบก ชังก็แบก โกรธก็แบก เกลียดก็แบก ขึ้นชื่อว่ากิเลสไม่มีละคำว่าไม่แบก แบกทั้งนั้น แม้ที่สุดมาอยู่ภายในจิตใจของตนก็เป็นธรรมมารมณฺ์ แบกธรรมมารมณฺ์อีก เรื่องของกิเลสมันหนักที่ตรงไหน พิจารณาซิ มันไม่หนักที่ใจนี้จะไปหนักที่ตรงไหน มันหนักอยู่ที่หัวใจเราผู้แบกผู้หามนี้ต่างหากนี่นะ

ที่นี้การสั่งสอนอรธสั่งสอนธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอน สอนตรงที่มันแบกมันหามนี้ ให้ปลดให้เปลื้องออกไปด้วยสติปัญญาศรัทธาความเพียร แล้วจะได้โปร่งโล่งเบาสบาย อิศรภาพ อิศรเสรีคือใจที่หลุดพ้นจากกิเลสนี้เท่านั้น นอกนั้นใครจะว่าอิศระก็อิศระ ชนิดไหนก็ตามเถอะ มันคือความไม่อิศระ คือความถูกบีบบังคับอยู่ตลอดเวลา

นั่นเอง มันเสกสรรปั้นยกกันเอาอย่างนั้น ต่อเมื่อจิตได้สลัดตัวออกไปจากกิเลสแล้ว ไม่บอกว่าอัสระมันก็โล่งอยู่ตลอดเวลา เวียงว่างอยู่ตลอดเวลา

ท่านว่านิพพานว่าง ว่างตรงไหน ใจไม่เป็นนิพพานต้นเตาไปทำไม แผลไปทำไม เมื่อถึงนิพพานจริง ๆ ด้วยใจบริสุทธิ์แล้ว แผลไม่แผลก็เป็นนิพพาน นั่นฟังซิ ให้มันเห็น อยู่ประจักษ์เจ้าของซิ มีแต่สัญญาอารมณ์ แผลกันเสียจนแหลกลจนเหลวไปหมด ความจริงคือธรรมของพระพุทธเจ้าที่ทรงรู้มาด้วยความสัตย์ความจริง มากกลายเป็นเรื่องปลอมไปหมด ด้วยหัวใจที่ปลอม คนนั้นสำคัญอย่างนี้ คนนี้สำคัญอย่างนั้น คนนั้นแปลอย่างนั้น คนนี้แปลอย่างนี้ มันมีแต่นักปราชญ์ นักปราชญ์อะไร นักปราชญ์กิเลสมันก็เป็นอย่างนั้นซิ สุดท้ายหาที่ยึดที่เกาะไม่ได้เลย แล้วก็ถอยหลังอ่อนไปหมด อ่อนเปียกไปหมดเพราะคำแปลนั้นแหละ เลยหาสาระไม่ได้ นั่นแหละกิเลสพาแปลมันหาสาระไม่ได้

ถ้าธรรมพาแปลเป็นยังงี้ ฟุ้งทีเดียว นั่นธรรมพาแปล ไม่ต้องแปลฟังซิ ถ้าธรรมพาแปลแล้วไม่ต้องแปล แปรสภาพทุกสิ่งทุกอย่างของธรรมเข้าสู่ใจดวงเดียวแล้วไม่ต้องแปลก็ได้ ถึงนิพพานแล้วไม่ต้องถาม ใครจะว่านิพพานเป็นยังงี้ก็ตาม ให้มันเท่าไปอย่างนั้นแหละ ผู้ที่เท่ามันเท่า ผู้ที่รู้จริงเห็นจริงไม่เท่า รู้จริงอย่างพระพุทธเจ้าและสาวก ท่าน องค์ไหนเจอเข้าไปก็ตามเถอะนะ ขอให้กิเลสฟังไปจากใจหมดเท่านั้น แปลไม่แปลก็ตามเถอะเรื่องนิพพาน มันขลังอยู่ตลอดเวลาภายในหัวใจ เลิศอยู่ตลอดเวลา ใครว่าไม่เลิศก็เลิศอยู่ในนั้น ในหลักธรรมชาติ นั่นธรรมแท้เป็นอย่างนั้น

ไอ้เรื่องของปลอมมีแต่เสกแต่สรรปั้นยกกัน ตีนลมตีนแล้งกันอยู่ทั้งวันทั้งคืนไม่มีความอึดพอ ไม่มีความเข็ดหลาบ ก็คือหัวใจมนุษย์ที่ถูกกิเลสมันปิดบังบีบไว้ นั่นเอง มันถึงไม่ได้ยอมรับความจริงทั้งหลาย เลยมีแต่ของปลอมเต็มหัวใจ เมื่อของปลอมเต็มหัวใจแล้วเอาอะไรมาเป็นสุข แสดงออกก็มีแต่หลอกแต่หลอนแต่ตัมแต่ตุนตนเองแล้วยังไม่แล้ว หลอกหลอนตัมตุนคนอื่นอีกด้วย ต่างคนต่างมีอารมณ์เป็นเครื่องหลอกหลอนตัมตุนตนเองและผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา โลกหาความร่มเย็นที่ตรงไหนเมื่อมีแต่เรื่องความหลอกหลวงตัมตุนกันอยู่ตลอดเวลา เพราะอำนาจของกิเลสครอบหัวใจ ๆ อย่างนี้

ธรรมท่านสอนขนาดไหนมันไม่ยอมรับ เพราะกิเลสมันหนามันไม่ยอมรับ ถ้าเราไม่ฟังของจริงจากพระพุทธเจ้าทั้ง ๆ ที่เรากลัวทุกข์ เกลียดทุกข์ แล้วเราจะเอาอะไรมาเป็นสาระสำคัญที่จะกำจัดทุกข์ออกไปได้ ถ้าไม่นำธรรมเข้าไปประพฤติปฏิบัติ นำธรรมไปประพฤติปฏิบัติก็ให้กิเลสมันหลอกเสียว่า ประพฤติยากปฏิบัติยากปฏิบัติธรรม แน่ะ ฟังซิ มีแต่กิเลสเข้าไปสอดไปแทรกไปขัดแย้งขัดขานไว้เสียหมด มัดตีนมัดมือให้ก้าวไม่ออกเลยจะว้ายังไง เป็นยังงี้พวกเราโง่ไหม พิจารณาให้ดีซิผู้ปฏิบัติ

อ้าว เมื่อใจมันเหนื่อแล้วมองเห็นหมดนั่นแหละไอ้เรื่องทีกล่าวนานี้ ที่ไม่กล่าวมากขนาดไหน เพียงเรานี้ตัวเท่าหนูยังพูดได้นี่จะว่าไง ไม่เห็นพูดมาได้ยังไง ว่าอย่างนี้ให้มันตรงๆ ไปเลยใครจะว่าบ้าก็บ้าเถอะ เราเคยเป็นบ้าเพราะกิเลสมาแล้ว อ้าว จะเป็นบ้าธรรมให้เห็นเสียทีวะ ท่านทั้งหลายพิจารณาซิ การประพฤติปฏิบัติ พระพุทธเจ้าท่านเห็นโทษจริงๆ เห็นโทษของกิเลสนี้ใจคว่ำใจหายถ้าพูดภาษาของเรา มันพาล่มพาจมในภพชาติน้อยใหญ่ทั้งหลาย ตั้งกัปตั้งกัลป์ ตรงไหนที่ไม่ได้เคยไปตกนรกหลุมไหนไม่เคยมี ภพไหนชาติใดของสัตว์ตัวใด มันเที่ยวสอดเที่ยวแทรกเที่ยวเกิดได้หมดอำนาจของกิเลสมันบีบบังคับให้ไปเกิดได้หมดจะว่ายังไง เกิดที่ตรงไหนก็ได้ทนทุกข์ทรมานมากน้อยตามลำดับลำดับอยู่เรื่อยมาจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ยังจะเห็นคุณค่าว่ามันเป็นธรรมชาติวิเศษวิโสอะไรอีก จึงไม่ตื่นตัวบ้างพิจารณาซิ

ผู้ปฏิบัติเพื่ออรรถเพื่อธรรม ไม่เอาธรรมเข้าไปส่องดูให้เห็นกิเลสตัวเป็นโทษทั้งหลาย ธรรมจะประกาศกังวานตัวออกมา เป็นอุทานออกมาว่าได้พ้นแล้วนี่ได้ยังไง เมื่อเห็นโทษของกิเลสได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย ธรรมก็ต้องได้เห็นโทษเห็นคุณค่าของธรรมเต็มเม็ดเต็มหน่วยแล้วพึดกันเลยทีเดียว นี่ ดังทีกล่าวนานี้ นั้นละพระพุทธเจ้าท่านเข็ดทุกข์ท่านเข็ดแท้ๆ เพราะเป็นผลของกิเลสที่ผลิขึ้นมา ก็เห็นโทษของกิเลสอย่างถึงพระทัยเมื่อได้เห็นแล้วสอนโลกจึงสอนด้วยความเมตตาสงสาร พุทธกิจ ๕ ภาระของพระพุทธเจ้า ๕ อย่าง ทรงทำด้วยความเมตตาสงสาร ไม่มีใครบีบบังคับพระองค์ให้ทำเลย แต่พระเมตตาอันเป็นธรรมชาติที่อ่อนน้อมไปหมด ในสัตว์ทั้งหลายที่แบกกongทุกข์อยู่ด้วยความเกิดแก่เจ็บตาย ตกนรกหมกไหม้ที่ไหนภพใดชาติใด มีแต่กongทุกข์บีบบังคับทั้งนั้น

ท่านมีความเมตตาสงสารเพราะสัตว์ทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างนี้ ท่านพ้นจากทุกข์แล้วท่านเห็นย้อนลงไป เห็นเรื่องทุกข์ ท่านมีความเข็ดหลาบที่สุดแล้ว รีบแนะนำสั่งสอนสัตว์โลกทั้งหลายให้ พุดง่าย ๆ เหมือนกับว่าให้เชือดถาดตเถิด เชื้อกิเลสพวกท่านทั้งหลายจะจมอยู่อย่างนี้ตลอดไปนะ อ้าว เชื้อถาดตเถิด ประหนึ่งว่าพระองค์ประกาศตนอย่างนั้น เรียกว่าเราบริสุทธิ์แล้วๆ พ้นแล้วๆ นี่เป็นอย่างนี้ ท่านจึงสอนโลกด้วยความเมตตาสงสาร เพราะความเข็ดหลาบในกิเลสทั้งหลาย อยากให้สัตว์ทั้งหลายได้หลุดได้พ้นไป อย่าได้มัล่มจมอยู่อย่างนี้อีกต่อไปนานนักหนาเลย นั้นละฟังซิ แล้วธรรมท่านก็บอกท่านก็สอนว่า มีคุณค่าขนาดไหน เลิศเลอขนาดไหนกับกิเลสที่มันเลวขนาดไหน ก็เอามาเทียบเคียงกันหมดแล้ว ถ้าจะเชื่อก็เชื่อ ถ้าไม่เชื่อก็สุดวิสัยของสัตว์โลก เป็นกรรมของสัตว์อย่างว่าจะทำยังไง

พวกเราก็เหมือนกัน นี่ก็สอนเต็มอรรถเต็มธรรมเต็มภูมิ ความสามารถของตนมีมากมีน้อยเพียงไรไม่ได้หวัดหู่เพื่อน สอนด้วยความเต็มใจจริง ๆ ด้วยความเมตตา สงสาร มากน้อยเพียงไรก็ทนดูโลกกันไปมาอย่างที่เห็นอยู่นี้แหละ เต็มวัดเต็มวาหนาแน่นไปหมด มีแต่พระแต่เณรจนจะหาที่ภาวนาไม่ได้ เราก็ก็นใจดูโลกกันไปอย่างนี้ มาจะมาแบบทัฬหีขวางหม้อแล้วอย่ามานะ ให้พากันหนี นี่ไม่ใช่สอนเพื่อทัฬหีขวางหม้อ สอนเพื่ออรรถเพื่อธรรม สอนเพื่อความหลุดพ้นจริง ๆ เต็มเม็ดเต็มหน่วยเต็มกำลัง ความสามารถในการสอน มีมากมีน้อยเท่าไรสอนกันอย่างไรเต็มภูมิ

ใครจะว่าไอ้ว่าอวดว่าอะไรก็แล้วแต่ ไอ้เรื่องของกิเลสมันแทรกไปได้ทุกแห่งทุกหนละ ถ้าเราจะเอาอันนั้นเป็นสรณะก็ เอ้า อย่าเชื่อธรรม เอ้า เดินตามมันไป ถ้าไม่เซ็ด หลาบจากการเกิดตาย จะได้เกิดตายตลอดก็ปัดตลอดกลับไม่มีวันสิ้นสุดวิมุตติไปได้เลย ถ้าเชื่ออรรถเชื่อธรรมแล้วก็เท่ากับว่าทางนี้ยื่นเข้ามา ๆ ภาวนาติดย่นเข้ามา ๆ จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้นขาดสะบั้นไปหมด ภาวนาติไม่มีเหลือเลย ในภพนี้ชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของเรา เห็นประจักษ์ภายในจิตใจ แม้พระพุทธเจ้าจะไม่มาประกาศสอนก็ตาม ก็ธรรมของท่านประกาศไว้แล้วนี่ ด้วย สันทิฏฐิโก ผู้รู้ธรรมเห็นธรรมด้วยความบริสุทธิ์ใจแล้วจะสงสัยไปที่ตรงไหน ธรรมนี้ไม่ใช่ธรรมสงสัย

เพราะฉะนั้นขอให้ทุกท่านได้ตั้งใจในการประพฤติปฏิบัติ มาศึกษาอบรมอย่ามาลุ่ม ๆ ดอน ๆ มาสุ่มสี่สุ่มห้า มาอยู่มากินมาหลับมานอนเฉย ๆ โลกเขาทำได้สัตว์เขาทำได้ อย่าว่าแต่มนุษย์ อย่าว่าแต่ผู้ปฏิบัตินักบวชเรานี้เลย ถ้าไม่ทำแบบนั้นแล้วไม่เกิดประโยชน์อันใดเลย ถ้าฟังให้ฟังให้ถึงใจ การประพฤติปฏิบัติให้ถึงใจทุกสิ่งทุกอย่างแล้วธรรมจะถึงใจ กิเลสจะพราวจากใจไปโดยลำดับในขณะที่ธรรมถึงใจ ๆ นั้นแล

การแสดงธรรมก็เห็นว่าสมควร จึงขอยุติเพียงเท่านี้